

verder werken aan een economisch & ecologisch duurzame melkveehouderij

Duurzaam volgens CONO kaasmakers

CONO kaasmakers beschrijven duurzame melkveehouderij als: *blijve koeien, blijve aarde en blijve boeren*, zie www.caringdairy.nl. Vervolgens meten ze de prestaties van hun bedrijven en door intensieve kennisuitwisseling in studiegroepen stimuleren ze hun melkveehouders de resultaten op het gebied van duurzaamheid te verbeteren.

Onder blijve koeien behoort bijvoorbeeld een premie voor weidegang (+0,50 euro/100 kg melk) en het koekompas scoort op zaken als de gerealiseerde levensduur of het geneesmiddelengebruik. Frank Verhoeven heeft samen met Wageningen UR en CLM voor CONO het kringloopkompas ontwikkeld, de score op "blijve aarde". Op basis

van de mineralenbalans en de bedrijfsspecifieke excretie worden alle bedrijven op dezelfde wijze gescoord. Net als bij het koekompas is ook het kringloopkompas allereerst bedoeld als een managementinstrument, een scan die de

vinger op de zere plek legt, denk aan: voerkosten, ruwvoer kwaliteit en opbrengend vermogen van de grond. Op 14 december lanceert de CONO deze milieuscore en zal de bijbehorende website www.kringloopkompas.nl actief zijn.

AGENDA

- 22 december: Bijeenkomst Persoonlijk Ondernemerschap
- 7 januari: Studiegroep bijeenkomsten
- 4 februari: Excursie naar een Koeien en Kansen bedrijf
- 4 maart: Studiegroep bijeenkomsten
- Maart/april: Uitreiking Duurzaamste Boer Midden Delfland
- Juni/juli: Zomer excursie

Voor meer informatie over de activiteiten kijk op: www.duurzaamboerblijven.nl/middendelfland

Openhouden agrarisch kerngebied = bedrijfskracht x gebiedskracht

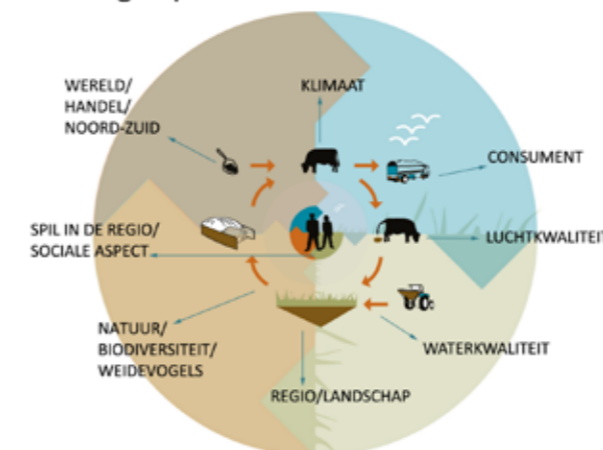
Door: Henk Kieft en Frank Verhoeven

Wat is kringlooplandbouw?

Kringlooplandbouw is een bedrijfsvoering die is afgestemd op het gebruik van de op het bedrijf aanwezige en geproduceerde hulpbronnen en voorraden zoals zonlicht, mineralen, arbeid, organische stof en energie. Er wordt zeer selectief gebruik gemaakt van externe input. Er is respect voor natuurlijke systemen en – belangrijk – kringloop richt zich op realisatie van een inkomen over langere termijn.

Definitie gebruikt en toegepast in CLM rapport "van top-down naar bodem-up".

De kringloop breder bekeken

Het boerenbedrijf als DE schakel tussen voedsel, natuur, milieu en samenleving!

Duurzame ontwikkeling van de melkveehouderij in Midden-Delfland vergt een nauw samenspel tussen uw bedrijfsontwikkeling en de gebiedsontwikkeling van Midden-Delfland als open gebied in een stedelijke omgeving. Voldoen aan alle eisen - Europees, nationaal, gemeentelijk maar ook vanuit de zuivelketen - die aan de (melk)veehouderij gesteld worden, geven geen (bedrijfseconomische)garantie om "duurzaam boer te kunnen blijven in Midden-Delfland". Daarvoor is meer nodig.

Een duurzaamheidsscore ontwikkeld met CONO (zie artikel achterzijde): *koekompas* en *kringloopkompas*, maakt de

duurzame ontwikkeling van de melkveehouderij voor uzelf en anderen zichtbaar. Aan de slag gaan met een koe- en kringloopkompas is verder werken aan **bedrijfskracht**! Eind 2009 zijn we met elkaar, bijna 20 melkveehouders, gestart met het ontdekken van de meerwaarde van kringlooplandbouw en het kringloopkompas. Binnenkort sluiten zich meer bedrijven aan. In de studiegroepen bespreken we intensief de resultaten van ieders bedrijfscijfers. We leren van elkaar en brengen prestaties in beeld. Hierdoor ontdekken we ook waar verbeteringen mogelijk zijn. Het CLM heeft onderzocht dat deze bedrijfsspecifieke kringloopcores ook te borgen zijn met een certificaat. Dat biedt voor Midden-Delfland kansen!

Om Midden-Delfland open te houden met de (melk)veehouderij als economisch duurzame hoeder van het landschap kunnen we leren van CONO. Hoe we kunnen inzetten op het creëren van extra meerwaarde in de zuivelketen gaan we ontdekken. Resultaat is echter niet op heel korte termijn te realiseren. Er zijn aanvullend korte en lange termijn gebiedsversterkende (nieuwe) geldstromen nodig. Precies dat is wat we "werken aan **gebiedskracht**" noemen. Hoe kan er betaald worden voor duurzaamheidsprestaties zoals weidegang en voor een goede score op het kringloopkompas. In Midden-Delfland onderzoeken we nu de mogelijkheden om *betalen voor duurzaamheid* vanuit o.a. een Gebiedsfonds en een Streekrekening mogelijk te maken.

Samenwerkende partners binnen het programma Duurzaam Boer Blijven in Midden-Delfland zijn: LTO Delflands Groen, ANV Vockestaert, ETC, DMS, Hof van Delfland en Hoogheemraadschap van Delfland.

ETC Adviesgroep
Postbus 64, 3830 AB Leusden
Telefoon: 033-4326000
info@duurzaamboerblijven.nl
www.duurzaamboerblijven.nl

Vragen over de studiegroep of over het programma Duurzaam Boer Blijven in Midden-Delfland?
Neem contact op met Hiske Ridder, via hridder@middendelfland.nl, mobiel 06 17391430 of met Frank Verhoeven via Frank@boerenverstand.org

Ook kans voor de grondgebonden(melk)veehouderij Midden-Delfland is het leggen van contact tussen de stedeling (de burger, consument, recreant) en u als boer. Wij zijn tenslotte de achter/voortuin van o.a. Den Haag en Rotterdam.

“Duurzaam Boer Blijven” brengt u als (melk)veehouder dicht bij de burger waardoor steeds beter in samenhang met de wensen van de omgeving melk, vlees, landschap en diensten worden geproduceerd. Het zichtbaar maken van de maatschappelijke betekenis van de grondgebonden veehouderij betekent ook vooruitlopen op het nieuwe GLB en de afschaffing van het melkquotum in 2015. Het kringloopcertificaat biedt bijzondere kansen!

Als we over belonen voor geleverde diensten of bovenwettelijke prestaties praten dan gaat het niet altijd over geld. Het kan ook gaan over meer ruimte creëren in vergunningen bij staluitbreiding of ruimte in de mestwet. Daarvoor zal de bewijslast soms hoger moeten, ofwel moet het certificaat zwaarder geborgd worden. Dit kan een nieuwe dynamiek opleveren en bij kunnen dragen aan het duurzaam open houden van het agrarische landschap met de koe in de wei. U vormt dan samen een vitale melkveehouderij gemeenschap die middenin de maatschappij staat.

Innovatie aanjagen

Uitgaan van kringlooplandbouw en het samenspel tussen bedrijfskracht en gebiedskracht geeft ons een duidelijk kader. Wat we ons moeten blijven realiseren is dat boer blijven een persoonlijke aangelegenheid is. Wat willen u en uw gezin? Wat zijn uw sterke en zwakke kanten als ondernemer? Waar liggen kansen? Uiteindelijk is het een persoonlijke route om het bedrijf verder uit te bouwen, alleen of met een groepje melkveehouders. Ondernemerskracht ontwikkelen kan alleen door maximaal ruimte te geven aan innovatie. Met kringlooplandbouw en het kringloopkompas als uitgangspunt, blijven we samen doorgaan met het zoeken naar nieuwe markten, niches en nieuwe diensten. Een gebiedsfonds kan daar volgens ons ook voor worden ingezet. Het aanjagen van vernieuwingen in Midden-Delfland en het ondersteunen van melkveehouders die nieuwe experimenten starten om nieuwe economische peilers te ontwikkelen.

Wij zijn erg benieuwd naar uw mening over deze aanpak.

Lees meer en discussieer mee op:

www.duurzaamboerblijven.nl/middendelfland of neem

contact op met Hiske Ridder via 06 17391430 of Frank

Verhoeven via frank@boerenverstand.org

GLB en Kringlooplandbouw Kansen voor veehouders in Midden-Delfland?!

Door: Hiske Ridder

Het Europese landbouwbeleid wordt ingrijpend hervormd. Het kabinet heeft de reactie op de visie van de Europese Commissie op het nieuwe landbouwbeleid vastgesteld. Het kabinet zet in op versterking van de concurrentiekracht en het innovatievermogen van de Nederlandse boeren. Daarnaast wil het kabinet een beloning voor maatschappelijke prestaties die boeren leveren, zoals het beheer van het landschap. Het kabinet wil dat het nieuwe Europese landbouwbeleid een bijdrage levert aan de 'groene groei': duurzame, innovatieve én concurrerende landbouwbedrijven die kwalitatief goed voedsel produceren. Een ander speerpunt van het kabinet is het streven naar vermindering en vereenvoudiging van de regels, ook in het Europees landbouwbeleid. Dat betekent minder administratieve lasten en een efficiëntere uitvoering. Het kabinet heeft daarom recent onderzoekspilots gestart in vier verschillende gebieden. Hier wordt onderzocht welke meerwaarde samenwerkingsverbanden hebben voor het bereiken van bijvoorbeeld natuurdoelen, maar ook hoe daarmee de uitvoering van het landbouwbeleid efficiënter en effectiever kan verlopen. (uit persbericht ministerie van ELI 26-11-2010)

Het optimaliseren van de bedrijfskringloop en werken volgens de principes van kringlooplandbouw maakt niet alleen uw eigen bedrijf en ondernemerschap sterker. Het laat ook zien hoe je als melkveehouder(s) in Midden-Delfland verder wilt werken aan een duurzame relatie met omgeving, overheid en stedelingen. Er wordt nu gekeken hoe de maatschappelijke effecten van kringlooplandbouw zichtbaar gemaakt kunnen worden in een certificaat. Dit certificaat kan ook worden benut voor het uitwerken en later implementeren van het nieuwe GLB. LTO Delflands Groen en AVN Vockestaert zoeken daarom samen met de gemeente Midden-Delfland contact met mensen van het ministerie van ELI. Wat heeft ELI nodig om in Brussel goede en effectieve gesprekken over stimuleren en versterken van een duurzame landbouw te voeren? We luisteren naar hun vragen en delen onze aanpak, leer- en ontwikkelbehoefte.

Ook heeft Vockestaert positief gereageerd op vraag van de programmadirectie GLB hen deelgenoot maken van het puntensysteem groen-blauwe diensten vanuit het Groenfonds en de rol van Vockestaert bij het organiseren en beheren van dit systeem.

Het belang van ruwvoer wegen

Door: John Baars, DMS

Eind augustus heeft Dirksen Management Support voor de studiegroepen van Duurzaam Boer Blijven Drenthe een BEX cursus georganiseerd in Spier. Tijdens deze bijeenkomst hadden weinig melkveehouders hun BEX begroting voor 2010 correct ingevuld. Een goede inschatting voor 2010 kan helpen om de stikstof of fosfaat ruimte zo optimaal mogelijk te benutten. Het is immers zonde wanneer een positief BEX saldo van bijvoorbeeld 1000 kg stikstof niet benut wordt op het eigen bedrijf!

Tijdens de BEX cursus kwam naar voren dat er veel ruis bestaat in de hoeveelheid kilogrammen drogestof ruwvoer die van het land gehaald wordt. Dit geldt voor zowel kuilgras, weidegras als maïs opbrengsten.

Hoeveelheid ruwvoer opbrengst

Op dit moment zijn er diverse varianten hoe de opbrengst van het land berekend/gemeten/geschat kan worden.

- > De *gemeten* opbrengsten van de 'gemeten' kuilen zijn van bv. Blgg (Beginvoorraad + Aanleg – Eindvoorraad).
- > De *berekende* opnames¹ per ha op basis van de VEM behoefte van de veestapel (BEX en kringloop)
- > De *geschatte* opbrengsten zijn de door een melkveehouder ingeschatte hoeveelheden drogestof per ha.
- > Helaas blijkt dat de verschillende varianten aan ruwvoer bepalingen niet tot dezelfde opbrengst leiden...

¹ Er zit een verschil in *geschatte en gemeten opbrengsten en berekende opnames (BEX en kringloop)*. Het verschil hier tussen zijn de verliezen (die zich voordoen op het land, tijdens het inkullen en de conservering).

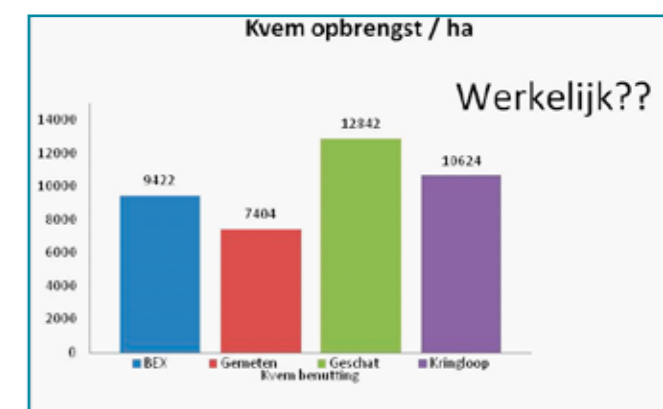
Grote variabelen in opbrengsten

De onderstaande grafiek is een voorbeeld van een melkveebedrijf met de verschillende berekeningen/inschattingen/metingen van de totale kilogrammen VEM per hectare. In de tabel wordt vervolgens het percentage ten opzichte van de *geschatte* opbrengst per hectare weergegeven.

Wat is nu werkelijk?

Uit de grafiek blijkt dat de *geschatte* opbrengsten in kVEM per ha het hoogste is, namelijk 12842. De *gemeten* opbrengst is het laagste, namelijk 7404. De *berekende* opnames via de BEX en kringloop zitten daar tussenin. In de tabel is het percentage ten opzichte van de *geschatte* kVEM opbrengsten (100%) per ha weergegeven. Hieruit blijkt dat de *gemeten* opbrengsten 42% lager, de via de BEX berekende opnames 27% lager en de via kringloop *berekende* opnames 17% lager zijn.

Kortom het blijkt dat de *geschatte*, *gemeten* en *berekende* inschattingen nogal verschillen. Dus de vraag is dan ook; Wat is nu de werkelijkheid? Wat we wel weten is dat de gemiddelde grondprijs per hectare zo tussen de €40.000 en €50.000 liggen in Nederland en er zo'n 50 m³ drijfmest bemest mag worden aan de hand van de forfaitaire fosfaat normen. Dit zijn harde feiten. Aan de andere kant weten wij dus niet wat deze dure productiegrond opbrengt...

Hoe	kVEM per ha	% t.o.v. geschat
BEX	9422	73%
Gemeten	7404	58%
Geschat	12842	100%
Kringloop	10624	83%

Ruwvoer wegen biedt duidelijkheid

Ons inziens is een nauwkeurigere benadering van de werkelijke opbrengsten per hectare mogelijk door het ruwvoer te gaan wegen! Natuurlijk stuit dit op enkele praktische bezwaren, maar gelukkig staat de techniek niet stil. Er zijn tegenwoordig diverse hakselaars op de markt die voorzien kunnen worden van een hoeveelheidsmeter, een drogestof meter en een GPS systeem. Deze hakselaars kunnen aan de hand van GPS, het volume en de droge stof opbrengsten maïs of gras per m² op 95% nauwkeurigheid wegen/meten. Hierdoor wordt de werkelijke drogestof opbrengst per hectare inzichtelijker. Kunnen toekomstige forfaitaire bemestingsnormen mogelijk gebaseerd worden op de opbrengsten per hectare. En worden de stikstof en fosfaat productienormen van de veestapel gebaseerd op de werkelijke opname!

Iets over de resultaten tot nu toe

We doen veel met cijfers binnen de studiegroepen. Die cijfers publiceren we niet zomaar naar buiten, maar geven een onafhankelijke spiegel voor het bedrijf waar van geleerd kan worden. Wat zijn verschillen in productie? benutting van de bodem? of voeding? En belangrijker, waar zijn nog besparingen in de kosten te halen?

Dergelijke cijfers breken vaak de discussie open binnen de studiegroep en hoe meer openheid van zaken, hoe meer er geleerd kan worden! Zo zijn de verschillen in kostprijs nog altijd aanzienlijk. En wat we ook bedenken aan extra inkomsten, voor een groot deel van de bedrijven moet eerst de kostprijs op een laag niveau komen anders zal het hoe dan ook lastig zijn om boer te blijven.

